

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

навчальної дисципліни «Управління матеріальним постачанням»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Логістика

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від
31.08.2021 № 1

Розробники: голова циклової комісії економіки та управління, к.е.н., спеціаліст
вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.

Рецензенти:

1. Викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Харченко М.В.
Професор кафедри логістики НАУ, доктор економічних наук, професор,
експерт Українського логістичного альянсу (УЛА) Смерічевська С.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
1.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема №1. Сутність і передумови формування матеріально-технічного забезпечення підприємства	14	4	0	2	0	8	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами, тестові завдання по темі 1, реферати (2 год.)
Тема №2. Матеріально-технічні ресурси та їх використання на підприємстві в умовах ринку	16	6	0	2	0	8	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами, тестові завдання по темі 2, реферати (2 год.)
Тема №3. Нормування витрати матеріальних ресурсів як функція матеріально-технічного забезпечення підприємства	18	6	0	2	0	10	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами тестові завдання по темі 3, реферати (2 год.)
Тема №4. Виробничі запаси матеріальних ресурсів на підприємстві	18	6	0	4	0	8	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами, тестові завдання по темі 4, реферати (2 год.). КР№1 (2 години)
Тема №5. Організація матеріально-технічного забезпечення підприємств в ринкових умовах господарювання	16	6	0	2	0	8	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами, тестові завдання по темі 5, реферати (2 год.)
Тема №6. Технологія матеріально-технічного забезпечення виробництва	18	8	0	2	0	8	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами, тестові завдання по темі 6, реферати (2 год.)
Тема №7. Технічне забезпечення виробництва в системі матеріально-технічного забезпечення підприємства	16	6	0	2	0	8	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами, тестові завдання по темі 7, реферати (2год.)
Тема №8. Складське господарство як складова матеріально-технічного забезпечення	16	4	0	2	0	10	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами, тестові завдання по темі 8, реферати (2 год.).
Тема №9. Витрати з матеріально-технічного	16	4	0	4	0	8	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними

забезпечення підприємства							варіантами, тестові завдання по темі 9, реферати (2 год.). КР№ 2 (2 години)
Всього за семестр № 6:	150	50	0	24	0	76	залік

**1.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема №1. Сутність і передумови формування матеріально-технічного забезпечення підприємства	14	2	0	0	0	12	Лекція, реферати
Тема №2. Матеріально-технічні ресурси та їх використання на підприємстві в умовах ринку	16	0	0	2	0	14	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами, тестові завдання по темі 1, 2, реферати
Тема №3. Нормування витрати матеріальних ресурсів як функція матеріально-технічного забезпечення підприємства	18	2	0	0	0	16	Лекція, реферати
Тема №4. Виробничі запаси матеріальних ресурсів на підприємстві	18	0	0	2	0	16	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами, тестові завдання по темі 3,4, реферати
Тема №5. Організація матеріально-технічного забезпечення підприємств в ринкових умовах господарювання	16	2	0	0	0	14	Лекція, реферати
Тема №6. Технологія матеріально-технічного забезпечення виробництва	18	2	0	0	0	16	Лекція, реферати
Тема №7. Технічне забезпечення виробництва в системі матеріально-технічного забезпечення підприємства	16	0	0	2	0	14	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами, тестові завдання по темі 5,6,7, реферати
Тема №8. Складське господарство як складова матеріально-технічного забезпечення	16	2	0	0	0	14	Лекція, реферати

Тема №9. Витрати з матеріально-технічного забезпечення підприємства	16	0	0	2	0	14	Поточне усне опитування, оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами, тестові завдання по темі 8,9 реферати КР
Всього за семестр № 6:	150	10	0	8	0	132	залік

2. Методичні вказівки до практичних занять

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема 1: Сутність і передумови формування матеріально-технічного забезпечення підприємства

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання здобувачів вищої освіти з сутності і передумов формування матеріально-технічного забезпечення підприємства

Кількість годин - 2 години.

Місце проведення – аудиторія коледжу.

План проведення заняття:

I. Проведення попереднього контролю теоретичних знань, практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти по темі практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття: постановка загальної проблеми та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти, розв'язування питань різної складності з їх обговоренням, розв'язування контрольних тестових завдань.

Навчальні питання:

1. Еволюція теорії матеріально-технічного забезпечення підприємства.
2. Матеріальний потік як складова логістичної системи підприємства.
3. Сутність матеріально-технічного забезпечення підприємства.
4. Організаційна модель служби матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти

1. Охарактеризуйте етапи становлення матеріально-технічного забезпечення підприємства.
2. Дайте визначення матеріальному потоку. Назвіть показники, що характеризують матеріальний потік.
3. Опишіть підприємство як логістичну систему.
4. Назвіть функції та завдання матеріально-технічного забезпечення підприємства.

5. Охарактеризуйте показники, які застосовуються у матеріально-технічному забезпеченні підприємства.

6. Охарактеризуйте організаційну модель служби матеріально-технічного забезпечення. Назвіть переваги і недоліки різних організаційних моделей.

Тестові завдання для здобувачів вищої освіти:

1. Матеріально-технічне забезпечення - це:

а) процес постачання на підприємство сировини, матеріалів, напівфабрикатів, готових виробів для виробничого і невиробничого споживання, а також процес збуту продукції підприємства;

б) процес постачання на підприємство сировини, матеріалів, напівфабрикатів готових виробів, які необхідні для виробничого і невиробничого споживання, відповідно до визначених потреб та у певний терміни;

в) процес який об'єднує постачання, виробництво, розподіл і збут у межах мікрологістичної системи з метою раціональної організації виробництва та підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

2. Навчальна дисципліна «Управління матеріальним постачанням» вивчає:

а) підприємство як виробничу та економічну систему;

б) систему матеріально-технічного забезпечення за різних форм господарювання та вплив її на результати господарської діяльності підприємства;

в) підприємство як виробничу та економічну систему та вплив матеріально-технічного забезпечення на результати господарської діяльності підприємства.

3. Предметом навчальної дисципліни «Управління матеріальним постачанням» є:

а) сукупність методів, способів та прийомів безперебійного забезпечення підприємства сировиною і матеріалами;

б) дослідження економічної системи підприємства;

в) дослідження виробничої системи підприємства.

4. Важливим завданням дисципліни «Управління матеріальним постачанням» є:

а) визначення результатів господарської діяльності підприємства та їх взаємозв'язок;

б) розуміння взаємозв'язку матеріально-технічного забезпечення з результатами господарської діяльності підприємства;

в) розуміння взаємозв'язку між постачанням, виробництвом і збутом продукції підприємства та визначення результатів його господарської діяльності.

5. При вивченні дисципліни «Управління матеріальним постачанням» використовуються такі методи:

а) загальні і спеціальні;

- б) розширені і вузькі;
  - в) наукові та експериментальні.
6. Процес руху певної сукупності об'єктів, що існують як єдине ціле, називають:
- а) матеріальний потік;
  - б) інформаційний потік;
  - в) потік як економічна категорія.
7. Продукція будь-якого підприємства у своєму русі проходить такі сфери:
- а) виробництво і збут;
  - б) виробництво, виробничі запаси, збут;
  - в) виробництво і обіг.
8. Рух та зберігання матеріалів і товарів, який починається з транспортування від постачальників і закінчується післяпродажним сервісом у споживачів представляє:
- а) потік як економічна категорія;
  - б) матеріальний потік;
  - в) інформаційний потік.
9. Сукупність ресурсів одного найменування, які рухаються від конкретного джерела виробництва до місця споживання, утворюють:
- а) інформаційний потік;
  - б) елементарний матеріальний потік;
  - в) інтегральний матеріальний потік.
10. Час переміщення одиниці матеріальних ресурсів, напівфабрикатів і готової продукції - це?
- а) потужність матеріального потоку;
  - б) інтенсивність матеріального потоку;
  - в) якість матеріального потоку.

Практичні завдання:

Задача 1.

Визначити річну економію у витратах на матеріали, отриману в результаті реалізації заходів з економії цементу. Вихідні дані:

1. Обсяг будівельно-монтажних робіт на плановий рік – 145, 6 тис.грн.
2. Планова норма витрат цементу на 1 тис. грн. БМР – 770 кг.
3. Протягом року планується впровадження ряду заходів, що забезпечить зниження витрат цементу у % від потреби в цементі: перевезення цементу у спеціальних вагонах з перевантаженням безпосередньо в силоси механізованих складів – 0,7%; покращення якості щебеню, гравію, піску – 0,4%; оснащення підприємств контрольно-вимірними приладами – 0,3%; впровадження організації приймання, обліку та відпуску цементу – 0,3%; скорочення браку – 0,2%.

Теми для рефератів

- 1 Етапи матеріально-технічного забезпечення підприємства.
- 2 Організаційна модель служби матеріально-технічного забезпечення.
- 3 Завдання та функції матеріально-технічного забезпечення.

Короткі теоретичні відомості

Розглядаючи підприємства як економічну систему, у першу чергу маємо на увазі забезпечення його виробничими ресурсами. Адже тільки при наявності сировини і матеріалів, засобів праці, робочої сили підприємство може розпочати свою діяльність і виготовляти продукцію, а поновлення цих ресурсів забезпечує задоволення потреби споживачів.

Значною мірою безперервність виробничого процесу на підприємстві та ефективність виробництва визначається забезпеченістю підприємства матеріально-технічними ресурсами, для чого підприємство повинно створити систему матеріально-технічного забезпечення виробничими ресурсами. При цьому їх використання повинно бути раціональним з метою збільшення виробництва продукції при зниженні її собівартості.

Поняття матеріального потоку пов'язане з переходом до логістичного підходу управління підприємством. Логістичному підходу передував підхід, за яким здійснювалося управління рухом матеріальних ресурсів. При новому підході об'єктом управління стає потік (матеріальний та інформаційний).

Міні-лексикон:

Матеріальний потік, елементарний матеріальний потік, інтегральний матеріальний потік, інтенсивний матеріальний потік, потужний матеріальний потік, інформаційний потік, логістична система, функція матеріально-технічного забезпечення.

***Література:** [1,3, 4, 15,26].*

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Здійснити перевірку і оцінювання виконаних завдань. Підвести підсумок практичного заняття звернувши увагу на основні помилки при його виконанні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема 2: Матеріально-технічні ресурси та їх використання на підприємстві в умовах ринку

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання здобувачів вищої освіти про матеріально-технічні ресурси та їх використання на підприємстві в умовах ринку

Кількість годин - 2 години.

Місце проведення – аудиторія коледжу.

План проведення заняття:

I. Проведення попереднього контролю теоретичних знань, практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти по темі практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття: постановка загальної проблеми та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти, розв'язування питань різної складності з їх обговоренням, розв'язування контрольних тестових завдань.

Навчальні питання:

1. Поняття про матеріально-технічні ресурси та їх класифікацію.
2. Сутність використання матеріальних ресурсів на підприємстві.
3. Показники витрат і рівня використання матеріальних ресурсів.
4. Оцінка використання матеріальних ресурсів.
5. Економія матеріальних ресурсів як фактор підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Поясніть сутність поняття матеріальних ресурсів підприємства.
2. Охарактеризуйте показники витрат матеріальних ресурсів на підприємстві.
3. Охарактеризуйте показники рівня використання матеріальних ресурсів на підприємстві.
4. Охарактеризуйте показники ефективності використання матеріальних ресурсів.
5. Поясніть сутність раціонального використання та економії матеріальних ресурсів.
6. Охарактеризуйте напрями, джерела та резерви економії матеріальних ресурсів.
7. Основні тактичні рішення операційного менеджменту.

Тестові завдання для здобувачів вищої освіти:

1. Під матеріальними ресурсами розуміють:
  - а) засоби праці, які, впливаючи на предмети праці, виготовляють продукцію;
  - б) засоби та предмети праці, що беруть участь у виробничому процесі;
  - в) всі види сировини, матеріалів, палива, енергії, які використовуються на підприємстві і є предметами подальшої переробки.
2. Як частина оборотних фондів матеріальні ресурси представляють собою
  - а) виробничі запаси, незавершене виробництво;
  - б) основні і допоміжні матеріали;
  - в) матеріали у незавершеному виробництві.
3. Які показники відносяться до показників витрат матеріальних ресурсів:
  - а) матеріаловіддача та матеріалоемність;

б) вихід придатної продукції, коефіцієнт корисного використання матеріалу;

в) загальні витрати матеріалів, питома витрата матеріалів.

4. Які показники відносяться до показників ефективності використання матеріальних ресурсів:

а) матеріаловіддача та матеріалоемність;

б) вихід придатної продукції, коефіцієнт корисного використання матеріалу;

в) загальні витрати матеріалів, питома витрата матеріалів..

5. Які показники відносяться до показників рівня використання матеріальних ресурсів:

а) матеріаловіддача та матеріалоемність;

б) вихід придатної продукції, коефіцієнт корисного використання матеріалу;

в) загальні витрати матеріалів, питома витрата матеріалів.

6. За допомогою питомої витрати матеріальних ресурсів:

а) порівнюють поточну витрату із встановленою нормою та з витратою за попередній період;

б) проводять розрахунок економії або перевитрати матеріалів;

в) порівнюють поточну витрату із встановленою нормою та з витратою за попередній період, проводять розрахунок економії або перевитрати матеріалів.

7. Вихід придатної продукції характеризує:

а) вилучення придатного продукту із перероблюваної сировини;

б) величину чистої маси матеріалу, що входить у виріб, у загальній витраті матеріалу;

в) обсяг продукції на одиницю витраченого матеріалу.

8. Коефіцієнт корисного використання характеризує:

а) вилучення придатного продукту із перероблюваної сировини;

б) величину чистої маси матеріалу, що входить у виріб, у загальній витраті матеріалу;

в) обсяг продукції на одиницю витраченого матеріалу.

9. Під матеріалоемністю розуміють:

а) кількість продукції, що виготовляється за допомогою одиниці конкретного виду матеріальних ресурсів;

б) середню фактичну витрату матеріальних ресурсів на одиницю продукції;

в) величину чистої маси матеріалу, що входить у виріб, у загальній витраті матеріалу.

10. Економія матеріальних ресурсів - це?

а) зниження витрати матеріалів на одиницю продукції при підвищенні або збереженні її якості;

б) витрати матеріальних ресурсів на рівні мінімуму при виробництві одиниці продукції;

в) підвищення рівня їх корисного використання порівняно з нормою витрати.

Практичні завдання:

Задача 1:

Два цехи заводу виробляють двигуни внутрішнього згорання різної потужності. В таб. 1. Наведені дані денного обсягу виробництва двигунів у цих цехах та питома витрата прокату чорного металу на кожний двигун. Необхідно порівняти раціональність використання металу, визначивши по кожному цеху питому витрату металу на одиницю потужності двигуна.

Таблиця 1

Виробництво двигунів різної потужності

Показники	Цех №1			Цех №2		
Потужність двигуна, к.с.	30	50	70	80	100	110
Обсяг виробництва, шт.	1500	2500	2000	6000	4500	5700
Питома витрата, кг/двигун	14,4	23	28	26,4	35	29,6

Теми рефератів:

- 1 Поняття матеріально-технічних ресурсів.
- 2 оцінка ефективності використання матеріальних ресурсів.

Короткі теоретичні відомості

Здійснення процесу виробництва продукції (надання послуг) на підприємстві пов'язане з використанням матеріально-технічних ресурсів. Матеріально-технічні ресурси – основні та оборотні засоби виробництва, які використовуються (або можуть бути використані) у виробничому процесі та є матеріальною базою підприємства чи галузі.

Раціональне використання (споживання) та економія сировини, матеріалів, палива і енергії є одним із важливих умов функціонування підприємства в умовах ринку, переведу економіки на інтенсивний шлях.

Ефективність використання матеріальних ресурсів – економічна категорія, яка характеризує корисний результат використання матеріальних ресурсів. Показники ефективності – це узагальнюючі показники їх використання. При кількісному обчисленні ефективності використання матеріальних ресурсів визначається співвідношення фактичних витрат матеріальних ресурсів і виготовленої продукції – матеріалоемність продукції.

Міні-лексикон

Матеріальні ресурси, загальна і питома витрата матеріальних ресурсів, виПлан придатної продукції, коефіцієнт корисного використання матеріалів, матеріалоємність продукції, джерела економії матеріальних ресурсів, резерви економії матеріальних ресурсів.

Література: [2,3, 4,6].

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Здійснити перевірку і оцінювання виконаних завдань. Підвести підсумок практичного заняття звернув увагу на основні помилки при його виконанні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема 3: Нормування витрати матеріальних ресурсів як функція матеріально-технічного забезпечення підприємства

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання здобувачів вищої освіти про нормування витрати матеріальних ресурсів як функція матеріально-технічного забезпечення підприємства

Кількість годин - 2 години.

Місце проведення – аудиторія коледжу.

План проведення заняття:

I. Проведення попереднього контролю теоретичних знань, практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти по темі практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття: постановка загальної проблеми та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти, розв'язування питань різної складності з їх обговоренням, розв'язування контрольних тестових завдань.

Навчальні питання:

1. Сутність та принципи нормування витрат матеріальних ресурсів в умовах ринку.
2. Методи нормування витрат матеріальних ресурсів.
3. Класифікація норм витрат матеріальних ресурсів.
4. Особливості нормування витрат деяких видів матеріальних ресурсів.
5. Законодавче регулювання нормування витрат матеріальних ресурсів в сучасних умовах господарювання.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Поясніть поняття «норма витрат матеріальних ресурсів».

2. Поясніть сутність та перерахуйте принципи нормування.
3. Які види норм витрати матеріалів ви знаєте?
4. З яких елементів складається норма витрати матеріалів?
5. Назвіть методи нормування витрати матеріальних ресурсів. Поясніть позитивні та негативні сторони кожного з них.
6. Поясніть порядок нормування основних матеріалів, палива на виробничі цілі, матеріалів при експлуатації машин та механізмів.
7. Поясніть мету та основні принципи формування нормативної бази підприємства

Темати для рефератів:

- 1 Нормування витрат матеріальних ресурсів.
- 2 Класифікація норм витрат матеріальних ресурсів.
- 3 Методи нормування витрат матеріальних ресурсів.

Тестові завдання для здобувачів вищої освіти:

1. Норма витрати матеріальних ресурсів - це:
  - а) планово визначена величина матеріальних ресурсів, що встановлюється на запланований обсяг виробництва, з урахуванням рівня техніки і організації виробництва;
  - б) планово визначена величина витрати матеріальних ресурсів, що встановлюється на одиницю продукції, з урахуванням рівня техніки і організації виробництва;
  - в) фактична витрата матеріальних ресурсів, що встановлюється на одиницю продукції в конкретних умовах виробництва.
2. Мета встановлення норми:
  - а) норма як директивний показник у плануванні виробництва;
  - б) норма виступає як обмеження витрат при виготовленні продукції;
  - в) норма встановлюється для досягнення вимог щодо якості продукції.
3. Норма витрати матеріальних ресурсів складається з таких елементів:
  - а) корисної витрати матеріалів та відходів у виробництві;
  - б) корисної витрати матеріалів, технологічні відходи і витрати, організаційно-технічні відходи і витрати;
  - в) корисної витрати матеріальних ресурсів.
4. Корисні витрати - це:
  - а) маса матеріалу, що використовувався для виробництва одного виробу з врахуванням його властивостей;
  - б) маса готового виробу, що залежить від його конструкції і матеріалу, що застосовується;
  - в) залишки основного матеріалу з одиниці продукції.
5. Технологічні відходи - це:
  - а) залишки вихідного матеріалу, які неможливо використати для виготовлення тих деталей, при виробництві яких вони виникли;
  - б) частина матеріалу, що не може бути використана на даному етапі

технічного розвитку виробництва;

в) залишки матеріалу або його втрати, що утворюються поза технологічним процесом і залежать від організаційно-технічних факторів виробництва.

6. Втрати матеріальних ресурсів -це:

а) залишки вихідного матеріалу, які не можемо використати для виготовлення тих деталей, при виробництві яких вони виникли;

б) частина матеріалу, що не може бути використана на даному етапі технічного розвитку виробництва;

в) залишки матеріалу або його втрати, які утворюються поза технологічним процесом і залежать від організаційно-технічних факторів виробництва.

7. Недоліками статистичного методу є:

а) складність у розрахунках;

б) неможливість правильно виявити і мобілізувати резерви економії матеріалів;

в) встановлення норми не на плановий, а на фактичний рівень організації виробництва.

8. Недоліки розрахунково-аналітичного методу є:

а) складність у розрахунках;

б) неможливість правильно виявити і мобілізувати резерви економії матеріалів;

в) встановлення норми не на плановий, а на фактичний рівень організації виробництва.

9. Недоліками дослідного методу є:

а) складність у розрахунках;

б) неможливість правильно виявити і мобілізувати резерви економії матеріалів;

в) встановлення норми не на плановий, а на фактичний рівень організації виробництва.

10. Який принцип нормування витрати матеріальних ресурсів виражається у зменшенні суспільно-необхідних витрат ресурсів на виробництво одиниці продукції?

а) прогресивність;

б) науково-технічна обґрунтованість;

в) динамічність.

Короткі теоретичні відомості

На виробництво одиниці продукції на підприємстві споживається певна кількість (величина) матеріальних ресурсів. Спожиті матеріальні ресурси на одиницю продукції визначають їх витрату. Під витратою певного ресурсу на виготовлення одиниці продукції розуміють максимально допустимі витрати ресурсу на виробництво конкретного виду продукції при певному рівні техніки і організації виробництва.

Серед організаційно-економічного напрямку економії матеріальних ресурсів перше місце займає удосконалення та підвищення наукового рівня нормування, а також розроблення та впровадження техніко-обґрунтованих норм витрат матеріальних ресурсів. Отже, нормування на підприємстві розглядається як основний напрямок раціонального використання матеріальних ресурсів.

Міні-лексикон:

Норма витрати матеріалів, нормування, принцип нормування, відходи матеріалів, чистова витрата, втрати матеріалів.

Література (1-3,6,7)

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Здійснити перевірку і оцінювання виконаних завдань. Підвести підсумок практичного заняття звернувши увагу на основні помилки при його виконанні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема 4: Виробничі запаси матеріальних ресурсів на підприємстві

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання здобувачів вищої освіти про виробничі запаси матеріальних ресурсів на підприємстві

Кількість годин - 2 години.

Місце проведення – аудиторія коледжу.

План проведення заняття:

I. Проведення попереднього контролю теоретичних знань, практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти по темі практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття: постановка загальної проблеми та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти, розв'язування питань різної складності з їх обговоренням, розв'язування контрольних тестових завдань.

Навчальні питання:

1. Сутність виробничих запасів та їх види.
2. Нормування виробничих запасів матеріальних ресурсів.
3. Показники рівня та обіговості виробничих запасів на підприємстві.
4. Визначення оптимальної величини партії закупівлі матеріальних ресурсів.
5. Управління виробничими запасами в ринковій економіці.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Поясніть сутність запасів і виробничих запасів підприємства.

2. Поясніть мотиви створення запасів на підприємстві.
3. Які ви знаєте види виробничих запасів.
4. Який порядок нормування поточного, підготовчого та страхового запасів?
5. Назвіть показники рівня і оборотності виробничих запасів.
6. Поясніть економічний механізм прискорення оборотності виробничих запасів.
7. Як визначається оптимальна величина партії закупівлі матеріальних ресурсів?
8. Які ви знаєте системи управління виробничими запасами? Поясніть їх зміст та недоліки і переваги кожної.

Теми для рефератів:

- 1 Виробничі запаси матеріальних ресурсів.
- 2 Нормування виробничих запасів.
- 3 ABC- аналіз.

Тестові завдання для здобувачів вищої освіти:

1. Виробничі запаси -це:
  - а) визначена маса засобів виробництва і готової продукції, яка постійно знаходиться на складах підприємства, є умовою безперервного процесу виробництва;
  - б) сировина, матеріали, паливо, напівфабрикати, комплектуючі вироби на складах підприємства, які ще не вступили у процес виробництва;
  - в) готова продукція, що знаходиться на складах підприємства і є умовою безперервності виробництва і реалізації продукції.
2. Основний мотив створення запасів - це:
  - а) матеріали, сировина, комплектуючі тощо мають сезонний характер виробництва, тому вони завозяться на підприємство в певні періоди;
  - б) є ймовірність порушення графіку постачання сировини, матеріалів, комплектуючих;
  - в) сировина, матеріали, комплектуючі тощо завозяться на підприємство періодично окремими партіями, а споживаються безперервно.
3. Запас матеріальних ресурсів, створений між двома черговими поставками для забезпечення нормального ходу виробництва – це:
  - а) підготовчий;
  - б) поточний;
  - в) страховий.
4. Запас матеріальних ресурсів, що створюється на період підготовки матеріальних ресурсів до використання та доставку до робочих місць - це:
  - а) підготовчий;
  - б) поточний;
  - в) страховий.

5. Запас матеріальних ресурсів, що призначений для безперебійного забезпечення виробництва матеріалами у випадку перебоїв у поставках - це:

- а) підготовчий;
- б) поточний;
- в) страховий.

6. Наявний запас показує:

а) обсяг конкретного виду матеріальних ресурсів, які знаходяться в запасі в середньому за кожний день звітного періоду;

б) обсяг конкретного виду матеріальних ресурсів, що знаходяться в запасі на певний момент часу;

в) обсяг конкретного виду матеріальних ресурсів, що знаходяться в запасі на складах підприємства.

7. Середній запас показує:

а) обсяг конкретного виду матеріальних ресурсів, які знаходяться в запасі в середньому за кожний день звітного періоду;

б) обсяг конкретного виду матеріальних ресурсів, що знаходяться в запасі на певний момент часу;

в) обсяг конкретного виду матеріальних ресурсів, що знаходяться в запасі на складах підприємства.

8. Норма виробничого запасу - це:

а) витрати матеріальних ресурсів, необхідних для виробництва одиниці продукції при заданих умовах організації виробництва;

б) мінімальна кількість певного виду матеріальних ресурсів, які повинні зберігатися на складах підприємства для безперебійного та ритмічного ходу виробництва;

в) витрати матеріальних ресурсів для забезпечення виробничої програми і створення необхідного запасу матеріалів на складах підприємства.

9. Норма виробничого запасу у натуральному виразі визначається:

а) шляхом ділення норм виробничого запасу у днях на середньодобове споживання матеріалів;

б) шляхом множення норми виробничого запасу у днях на середньодобове споживання матеріалів;

в) шляхом ділення середньодобового споживання матеріалів на норму виробничого запасу у днях.

10. Показники наявного запасу характеризують?

а) забезпеченість підприємства запасом певного матеріалу, тобто показує, на скільки днів роботи підприємство забезпечене запасом певного матеріалу;

б) обсяг запасу того чи іншого виду матеріальних ресурсів на певний момент часу;

в) обсяг того чи іншого виду матеріальних ресурсів, які знаходяться в запасі в середньому за кожен певний звітний період.

Короткі теоретичні відомості

Ефективність господарської діяльності підприємства залежить від

безперервного, ритмічного виробництва продукції згідно наперед визначеного плану або заключних договорів. Досягти такої мети можливо тільки у разі повного забезпечення виробництва всіма ресурсами. Особливе місце відводиться матеріальним ресурсам. Періодичний характер їх поступлення на виробництво вимагає створення певного рівня запасів. Їх нестача у певний момент або надлишок призводять до зниження ефективності господарської діяльності всього підприємства. Тому для економістів підприємства важливими є знання про норму виробничих запасів, методів їх встановлення, оптимізації виробничих запасів, вибір системи управління запасами.

Визначення обсягів запасів на підприємстві здійснюється на основі нормування запасів матеріальних ресурсів.

Міні-лексикон:

Запаси, виробничі запаси, підготовчий запас, поточний запас, страховий запас, норма запасу, оптимальний (економічний) розмір замовлення, ABC-аналіз.

Література (1-3,7)

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Здійснити перевірку і оцінювання виконаних завдань. Підвести підсумок практичного заняття звернув увагу на основні помилки при його виконанні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема: Контрольна робота №1

Навчальна мета заняття: перевірити знання здобувачів вищої освіти по результатам вивчення тем 1-4

Кількість годин - 2 години.

Місце проведення – аудиторія коледжу.

План проведення заняття:

I. Проведення контрольної роботи №1

II. Порядок проведення основної частини заняття: тестові та практичні завдання наведені у комплекті навчально-методичного забезпечення «Контрольні роботи»

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Здійснити перевірку і оцінювання виконаних завдань. Підвести підсумок практичного заняття звернув увагу на основні помилки при його виконанні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема 5: Організація матеріально-технічного забезпечення підприємства в ринкових умовах господарювання.

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання здобувачів вищої освіти з організації матеріально-технічного забезпечення підприємства в ринкових умовах господарювання.

Кількість годин - 2 години.

Місце проведення – аудиторія коледжу.

План проведення заняття:

I. Проведення попереднього контролю теоретичних знань, практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти по темі практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття: постановка загальної проблеми та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти, розв'язування питань різної складності з їх обговоренням, розв'язування контрольних тестових завдань.

Навчальні питання:

1. Організація служби матеріально-технічного забезпечення підприємства.
2. Планування матеріально-технічного забезпечення підприємства.
3. Сучасні форми та системи забезпечення матеріальними ресурсами.
4. Господарські зв'язки у матеріально-технічному забезпеченні підприємства.
5. Зарубіжний досвід організації матеріально-технічного забезпечення підприємства.
6. Оцінка ефективності господарських зв'язків у матеріально-технічному забезпеченні підприємства.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти

1. Назвіть основні функції служби матеріально-технічного забезпечення. Поясніть як ви розумієте їх зміст.
2. За допомогою якого планування здійснює свою роботи служба матеріально-технічного забезпечення .
3. Поясніть сутність господарських зв'язків у матеріально-технічному забезпеченні.
4. Які види господарських зв'язків ви знаєте?
5. Назвіть форми та ситеми постачання.
6. Дайте порівняльну характеристику традиційної та оперативної системи постачання.
7. Опишіть основні розділи договору постачання.
8. Назвіть основні напрями організаційно-економічних заходів, що направлені на підвищення ефективності господарських зв'язків.

Тестові завдання для здобувачів вищої освіти:

1. До функцій служби матеріально-технічного забезпечення відносяться:
  - а) планування збуту продукції та організація післяпродажного обслуговування;
  - б) планування матеріало-технічного забезпечення, організація складського господарства, контроль за станом виробничих запасів;
  - в) організація технологічних процесів на складі, нормування праці, визначення систем та форм оплати праці.
2. Плани постачання підприємства представляють собою:
  - а) сукупність планово-розрахункових документів, в яких обґрунтовується потреба у засобах виробництва і визначаються джерела їх поновлення;
  - б) розрахунковий документ, що визначає потребу підприємства в матеріалах для виконання річної виробничої програми;
  - в) розрахункові документи, що регламентують порядок, спосіб та час завезення на підприємство матеріальних ресурсів.
3. Плани постачання складаються з двох частин:
  - а) розрахунку потреби у матеріалах і форм розрахунків з постачальниками;
  - б) розрахунку потреби у матеріальних ресурсах у натуральному і вартісному виразі;
  - в) розрахунку потреби у матеріалах і балансу матеріально-технічного забезпечення.
4. Із матеріального балансу підприємства встановлюють основні джерела поповнення матеріальних ресурсів, серед яких:
  - а) закупівля матеріалів у сторонніх організаціях, власне виготовлення ресурсів;
  - б) закупівля, власне виготовлення, залишки матеріалів та мобілізація внутрішніх резервів;
  - в) залишки матеріальних ресурсів на складах підприємства та цехів.
5. Найбільш ефективним джерелом поповнення матеріальних ресурсів є:
  - а) мобілізація внутрішніх резервів, оскільки дозволяє поповнити ресурси без додаткових витрат;
  - б) власне виробництво матеріальних ресурсів, оскільки на виготовлення, як правило, витрачається менше коштів, ніж на закупівлю у сторонніх організаціях;
  - в) закупівля у сторонніх організаціях, оскільки у таких випадках можна купити найбільш якісну продукцію за найнижчу ціну.
6. Господарські зв'язки - це:
  - а) договірні відносини між підприємством і продавцем матеріальних ресурсів з приводу завезення матеріалів;
  - б) сукупність економічних, організаційних та правових взаємовідносин, які виникають між постачальником та споживачами матеріальних ресурсів;
  - в) договірні відносини між підприємством і транспортною організацією з

приводу транспортування матеріальних ресурсів.

7. У випадку, коли підприємство споживає великий обсяг основних матеріалів із стабільною номенклатурою, слід встановлювати:

а) короткотермінові господарські зв'язки безпосередньо із виробником матеріалів;

б) тривалі господарські зв'язки з посередниками;

в) тривалі господарські зв'язки з виробниками.

8. Традиційна система постачання базується на:

а) відсутності виробничих запасів на складах підприємства та плановому визначенні потреби у матеріальних ресурсах;

б) постачанні матеріальних ресурсів від виробника до робочих місць у певній кількості та у визначений час;

в) визначенні планової потреби в матеріальних ресурсах, розрахунку термінів та інтервалу поставки.

9. Система постачання «точно в термін» базується на:

а) відсутності виробничих запасів на складах підприємства та плановому визначенні потреби у матеріальних ресурсах;

б) постачанні матеріальних ресурсів від виробника до робочих місць у певній кількості та у визначений час;

в) визначенні планової потреби в матеріальних ресурсах, розрахунку термінів та інтервалу поставки.

10. Серед основних методів закупівлі можна назвати:

а) прямі й опосередковані;

б) традиційні й оперативні;

в) закупівлі однією партією, регулярні, оптові закупівлі і по мірі необхідності.

Темати для рефератів

1 Функції служби матеріально-технічного забезпечення.

2 Плани матеріально-технічного забезпечення.

Короткі теоретичні відомості

Для забезпечення виконання всіх функцій матеріально-технічного забезпечення необхідна правильна організація роботи відповідних служб. Управління та організація матеріально-технічного забезпечення підприємства передбачає проведення планової роботи щодо вибору форм господарських зв'язків, систем постачання матеріалів, договірних відносин. У даній темі розглядаються питання, що дозволяють обґрунтувати стратегічні напрями ефективної роботи підприємства у сфері матеріально-технічного забезпечення.

Матеріально-технічне забезпечення здійснюється на основі планування. Планування матеріально-технічного забезпечення це процес прийняття та обґрунтування економічних рішень щодо забезпечення підприємства матеріальними ресурсами відповідно до запланованих обсягів виробництва продукції.

Існують різні форми забезпечення споживачів матеріальними ресурсами. В кожному конкретному випадку форма забезпечення повинна бути обґрунтована економічними факторами та умовами, які роблять певну форму забезпечення більш ефективною порівняно з іншими.

У системі матеріально-технічного забезпечення підприємства велика роль належить своєчасному поступленню у виробництво сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів. Закордонними фахівцями розроблено і впроваджено у практику декілька систем управління цими процесами. Управління матеріальними потоками у рамках внутрішньовиробничих логістичних систем ґрунтується на двох принципово різних підходах: штовхаючому і тягнучому.

Не менш важливим є обґрунтування вибору господарських зв'язків з точки зору їх тривалості.

Міні-лексикон:

Планування матеріально-технічного забезпечення, план постачання, господарські зв'язки, форми постачання, системи постачання, договір поставки.

Література: (1,2,5,22,26)

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Здійснити перевірку і оцінювання виконаних завдань. Підвести підсумок практичного заняття звернувши увагу на основні помилки при його виконанні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема 6: Технологія матеріально-технічного забезпечення виробництва.

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання здобувачів вищої освіти що технологія матеріально-технічного забезпечення виробництва.

Кількість годин - 2 години.

Місце проведення – аудиторія коледжу.

План проведення заняття:

I. Проведення попереднього контролю теоретичних знань, практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти по темі практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття: постановка загальної проблеми та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти, розв'язування питань різної складності з їх обговоренням, розв'язування контрольних тестових завдань.

Навчальні питання:

1. Сутність та зміст технології матеріально-технічного забезпечення

виробництва.

2. Визначення потреби підприємства у матеріальних ресурсах.
3. Вибір постачальників і закупівля матеріальних ресурсів.
4. Транспортування матеріальних ресурсів на підприємство.
5. Показники надходження матеріальних ресурсів на підприємство.
6. Забезпечення матеріальними ресурсами виробничих цехів та дільниць.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти

1. Дайте характеристику основним етапам матеріально-технічного забезпечення.
2. Порядок визначення потреби підприємства у матеріальних ресурсах.
3. Назвіть основні етапи вибору постачальників.
4. За яким показником оцінюється робота підприємства з постачальниками?
5. Назвіть, які основні завдання вирішуються під час закупівлі матеріальних ресурсів.
6. Поясніть сутність транспортування матеріальних ресурсів.
7. Охарактеризуйте види транспортних засобів.
8. За якими критеріями можна оцінити різні види транспортних засобів?
9. Які ви знаєте види тарифів на перевезення?
10. Завдання та порядок забезпечення цехів та дільниць матеріалами.
11. Назвіть переваги та недоліки активної та пасивної системи забезпечення робочих місць.

Тестові завдання для здобувачів вищої освіти:

1. Етапи матеріально-технічного забезпечення включають:
  - а) вибір постачальників, транспортування матеріалів, визначення потреби у матеріалах;
  - б) визначення потреби у матеріалах, транспортування матеріалів, реалізацію продукції, вибір методу виробництва продукції, вибір постачальника;
  - в) вибір постачальників, транспортування матеріалів, визначення потреби у матеріалах, контроль поставок, забезпечення матеріалами робочих місць, здійснення закупівлі матеріалів.
2. Потреба у матеріалах на виконання виробничої програми визначається, виходячи із таких показників :
  - а) обсягу виробництва продукції, норми витрати матеріальних ресурсів, витрати матеріалу на зміну залишку незавершеного виробництва, величини запасу матеріалів;
  - б) обсягу виробництва продукції і норми витрати матеріалів;
  - в) обсягу виробництва продукції, норми витрати матеріалів і витрати матеріалів на зміну залишку незавершеного виробництва.
3. Результатом пошуку потенційних постачальників є:
  - а) список потенційних постачальників, згідно якого проводяться

подальші етапи відбору постачальників;

б) заключення договору на поставку продукції матеріально-технічного призначення;

в) розрахунок рейтингу постачальника і вибір найкращого для підприємства постачальника.

4. Оцінка результатів роботи з постачальником здійснюється:

а) методом розрахунку рейтингу постачальника;

б) методом ABC - аналізу;

в) методом розрахунку рейтингу постачальника, методом ABC - аналізу.

5. При виборі форм постачання приймається одне з двох альтернативних рішень:

а) закуповувати чи виробляти самостійно матеріальні ресурси;

б) закуповувати матеріальні ресурси у посередника чи безпосередньо у виробника;

в) заключати договори на поставку продукції терміном до року чи на більш тривалий період.

6. Рішення на користь власного виробництва може бути прийняте, якщо:

а) необхідно зберігати комерційну таємницю в галузі технології виробництва;

б) відсутній технічний досвід для виготовлення потрібних виробів;

в) потреба у комплектуючих виробках невелика.

7. Ступінь виконання плану постачання характеризує:

а) коефіцієнт комплексності;

б) коефіцієнт виконання плану постачання;

в) коефіцієнт ритмічності.

8. Частка матеріалів, що заготовлена у запланованій пропорції, визначається показником:

а) синхронності поставок;

б) комплектністю поставок;

в) ритмічністю постачання.

9. Для підготовки основних матеріалів до виробничого споживання найбільш прийнятним методом є:

а) централізований;

б) децентралізований;

в) централізований і децентралізований.

10. Максимальна кількість матеріалів, яка повинна бути випущена зі складу до цеху на певний період часу для виконання виробничої програми називається:

а) потребою в основних матеріалах;

б) лімітом цеху;

в) нормою запасів матеріалів.

11. За видами перевезень всі транспортні засоби класифікують:

а) транспорт загального, відомчого і особистого користування;

- б) пасажирський, вантажний;
- в) залізничний, водний, повітряний, автомобільний, трубопровідний.

12. Вантажні перевезення поділяються на унімодальні та мультимодальні за:

- а) напрямком і дальністю перевезень;
- б) швидкістю доставки;
- в) ступенем участі різних видів транспорту у процесі перевезення.

13. Який вид транспорту характеризується такими ознаками: найвища швидкість доставки, висока надійність, найкраще збереження вантажу, однак має і високу собівартість перевезень та недостатню географічну доступність?

- а) трубопровідний;
- б) повітряний;
- в) залізничний.

14. Який вид транспорту характеризується такими ознаками: низька собівартість перевезення вантажів, висока провізна і пропускна здатність, залежність від погодних умов, мала частота відправлень, низька швидкість доставки?

- а) автомобільний;
- б) водний;
- в) повітряний.

15. Встановлена автотранспортним підприємством ціна виконаної послуги – це:

- а) тариф на перевезення;
- б) тарифна схема;
- в) тарифна ставка.

Теми для рефератів

- 1 Вибір транспортних засобів та їх вибір.
- 2 Транспортування матеріальних ресурсів на підприємство.
- 3 Технологія матеріально-технічного забезпечення

Короткі теоретичні відомості

Матеріально-технічне забезпечення підприємства знаходиться у певному взаємозв'язку із виробництвом та збутом продукції підприємства, тобто його діяльність повинна налаштовуватися, виходячи із концепцій логістики. Це означає, що спочатку розробляється стратегія збуту на основі вивчення ринку, потім, виходячи із неї, розробляється стратегія виробництва продукції і уже потім – стратегія постачання (забезпечення) виробництва. Таким чином, знаходить відображення взаємодія інформаційного та матеріального потоків.

Потреба у матеріальних ресурсах розраховується окремо за різними видами матеріалів: основні матеріали, допоміжні матеріали, паливо та енергія. Після того, як буде визначено, які матеріальні ресурси необхідно закуповувати, здійснюється вибір постачальників та форми і методи закупівлі матеріальних ресурсів.

У технології матеріально-технічного забезпечення значне місце посідає транспортування матеріальних ресурсів. Це пояснюється тим, що без переміщення матеріалів неможливо існування матеріального потоку взагалі. Крім того, значну питому вагу витрат з матеріально-технічного забезпечення складають витрати на транспортування.

Міні-лексикон:

Потреба в основних і допоміжних матеріалах, рейтинг постачальника, ритмічність постачання, комплектність постачання, синхронність виконання плану постачання, транспортування, обсяг перевезення вантажів, вантажообіг, тариф на перевезення, тарифна ставка, тарифна схема, ліміт цеху.

***Література:** (1,3,7,9)*

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Здійснити перевірку і оцінювання виконаних завдань. Підвести підсумок практичного заняття звернувши увагу на основні помилки при його виконанні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Тема 7: Технічне забезпечення виробництва в системі матеріально-технічного забезпечення підприємства

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання здобувачів вищої освіти що технічного забезпечення виробництва в системі матеріально-технічного забезпечення підприємства

Кількість годин - 2 години.

Місце проведення – аудиторія коледжу.

План проведення заняття:

I. Проведення попереднього контролю теоретичних знань, практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти по темі практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття: постановка загальної проблеми та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти, розв'язування питань різної складності з їх обговоренням, розв'язування контрольних тестових завдань.

Навчальні питання:

1. Сутність технічного забезпечення.
2. Визначення потреби в обладнанні для виконання виробничої програми.
3. Фінансові джерела відтворення технічних засобів.
4. Показники технічного забезпечення підприємства.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти

1. Що слід розуміти під технічним забезпеченням підприємства?
2. Які фактори впливають на термін заміни обладнання?
3. Що ви розумієте під життєвим циклом обладнання? Назвіть основні стадії життєвого циклу обладнання.
4. Поясніть методику визначення потреби в обладнанні для виконання виробничої програми.
5. Назвіть, основні фінансові джерела поновлення обладнання.
6. Які економічні показники характеризують рівень технічного забезпечення підприємства?

Тестові завдання для здобувачів вищої освіти:

1. Тривалість існування обладнання, починаючи з моменту обґрунтування проведення досліджень, пов'язаних з його створенням, і закінчуючи завершенням робіт з його утилізації, називається:
  - а) технічним забезпеченням підприємства;
  - б) життєвим циклом обладнання;
  - в) оновлення технічної бази.
2. постачання на підприємство засобів праці, необхідних для виконання виробничої програми та оновлення діючого обладнання згідно терміну його використання та запланованих заходів щодо оновлення технічної бази, називається:
  - а) технічним забезпеченням підприємства;
  - б) життєвим циклом обладнання;
  - в) оновлення технічної бази.
3. Заміна зношеного обладнання на нове, називається:
  - а) технічним забезпеченням підприємства;
  - б) життєвим циклом обладнання;
  - в) оновлення технічної бази.
4. Під економічно оптимальним терміном використання машин розуміється термін, при якому:
  - а) витрати на експлуатацію машин за весь період служби, віднесені на одиницю продукції, будуть мінімальними;
  - б) амортизаційні відрахування за весь період служби будуть мінімальними;
  - в) витрати на експлуатацію машин за весь період служби, віднесені на одиницю продукції, будуть максимальними.
5. Моральний знос першої форми настає, коли:
  - а) з'являється нова техніка, яка є більш продуктивною;
  - б) з'являється нова техніка, вартість якої є меншою за старе обладнання;
  - в) з'являється нова техніка, яка є більш продуктивною і має меншу вартість, ніж старе обладнання.
6. Моральний знос другої форми настає, коли:

- а) з'являється нова техніка, яка є більш продуктивною;
- б) з'являється нова техніка, вартість якої є меншою за старе обладнання;
- в) з'являється нова техніка, яка є більш продуктивною і має меншу вартість, ніж старе обладнання.

7. Які із перерахованих джерел поновлення обладнання є внутрішніми:

- а) амортизаційні відрахування, прибуток підприємства;
- б) лізинг обладнання;
- в) тривалі господарські зв'язки з виробниками.

8. Які із перерахованих джерел поновлення обладнання є зовнішніми:

- а) амортизаційні відрахування, прибуток підприємства;
- б) лізинг обладнання;
- в) тривалі господарські зв'язки з виробниками.

9. Лізинг - це:

- а) тимчасове користування обладнання на встановлений період;
- б) надання у користування обладнання за періодичну оплату, з наступним переходом обладнання у власність підприємства;
- в) безоплатна передача у користування машин та обладнання.

10. Прибуток як джерело поновлення обладнання спрямовується, як правило:

- а) для заміни зношеного обладнання;
- б) розширення технічної бази підприємства;
- в) для проведення капітального ремонту основних фондів.

Теми для рефератів

- 1 Потреба в обладнанні для виконання виробничої програми..
- 2 Фінансові джерела відтворення технічних засобів.

Короткі теоретичні відомості

Для підприємства важливим є підтримка такого рівня технології, який дозволяв би постійно приносити великі прибутки. Головним засобом досягнення такої мети є підтримка техніко-економічних параметрів машин та обладнання на сучасному рівні. Тому на підприємстві службою матеріально-технічного забезпечення здійснюється технічне забезпечення виробництва.

Міні-лексикон:

Технічне забезпечення, оновлення технічної бази, термін корисного використання обладнання, економічно оптимальний термін використання машин, моральний знос машин та обладнання, механозабезпеченість виробництва.

Література: (1,3,9)

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Здійснити перевірку і оцінювання виконаних завдань. Підвести підсумок практичного заняття звернув увагу на основні помилки при його виконанні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Тема 8: Складське господарство як складова матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання здобувачів вищої освіти що до складського господарства як складової матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Кількість годин - 2 години.

Місце проведення – аудиторія коледжу.

План проведення заняття:

I. Проведення попереднього контролю теоретичних знань, практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти по темі практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття: постановка загальної проблеми та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти, розв'язування питань різної складності з їх обговоренням, розв'язування контрольних тестових завдань.

Навчальні питання:

1. Значення складів, їх функції та види.
2. Технологія роботи складу.
3. Обладнання складів. Оцінка роботи складського господарства.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти

1. Яке призначення складів у господарській діяльності підприємства?
2. Назвіть основні функції складів?
3. Які ви знаєте види складів?
4. Охарактеризуйте основні технологічні операції складу.
5. Назвіть, види складської техніки та їх призначення.
6. За якими показниками можна оцінити роботу складів?

Тестові завдання для здобувачів вищої освіти:

1. Склади у системі матеріало-технічного забезпечення можна охарактеризувати так:

а) технічні споруди, призначені для зберігання вантажів;

б) технічні споруди, які виконують функції з перетворення параметрів матеріальних потоків, а також накопиченню, переробці і розподілу між споживачами;

в) технічні споруди і пристосування призначені для приймання, розміщення та зберігання матеріалів, підготовки їх до виробничого споживання та відпуску виробничим дільницям.

2. До основних функцій складів матеріально-технічного забезпечення відносяться:

а) зберігання готової продукції підприємства, її упакування та відправка споживачам;

б) тимчасове розміщення та зберігання матеріалів, перетворення матеріальних потоків;

в) тимчасове розміщення та зберігання матеріалів, перетворення матеріальних потоків, зберігання готової продукції підприємства, її упакування та відправка споживачам.

3. За асортиментом вантажу, що зберігаються склади поділяються на:

а) склади обмеженого асортименту, склади широкого асортименту, спеціалізовані склади;

б) спеціалізовані склади;

в) склади обмеженого асортименту, склади широкого асортименту.

4. Які із наведених операцій не відносяться до складських:

а) розвантажувально-навантажувальні, складування і зберігання;

б) відбір з місць зберігання, комплектування та пакування;

в) перетворення виробничого асортименту у споживчий.

5. Раціональне зберігання виробничих запасів передбачає:

а) ефективне використання вантажно-розвантажувальних засобів;

б) ефективне використання об'ємів зони зберігання;

в) ефективне використання вантажно-розвантажувальних засобів та об'ємів зони зберігання.

Теми для рефератів

1 Складське господарство, технологія та обладнання складів.

Короткі теоретичні відомості

При переміщенні матеріальних потоків відбувається концентрація запасів у визначених місцях. Для цього створюються склади. Рух матеріалів через склади пов'язаний із витратами живої і уречевленої праці, що збільшує вартість товарів. Тому раціоналізація функціонування складського господарства є важливим резервом підвищення ефективності господарської діяльності всього підприємства та матеріально-технічного забезпечення, зокрема.

Будь-який склад обробляє три види матеріальних потоків: вхідний, вихідний та внутрішній. Наявність вхідного потоку означає необхідність розвантажування транспорту, перевірку кількості та якості матеріальних ресурсів. Вхідний потік зумовлює необхідність навантажування транспорту; внутрішній – необхідність переміщення вантажу в середині складу.

Міні-лексикон:

Склади, вантажна одиниця, технологічні карти, вантажообіг,

вантажопереробка, місткість складу, корисна площа складу, витрати на зберігання виробничих запасів.

Література: (1,3,9)

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Здійснити перевірку і оцінювання виконаних завдань. Підвести підсумок практичного заняття звернув увагу на основні помилки при його виконанні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Тема 9: Витрати з матеріально-технічного забезпечення підприємства

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання здобувачів вищої освіти що до витрат зматеріально-технічного забезпечення підприємства

Кількість годин - 2 години.

Місце проведення – аудиторія коледжу.

План проведення заняття:

I. Проведення попереднього контролю теоретичних знань, практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти по темі практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття: постановка загальної проблеми та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти, розв'язування питань різної складності з їх обговоренням, розв'язування контрольних тестових завдань.

Навчальні питання:

1. Сутність витрат з матеріально-технічного забезпечення підприємства.
2. Формування витрат з матеріально-технічного забезпечення.
3. Оцінка економічної ефективності витрат з матеріально-технічного постачання.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти

1. Дайте визначення витрат з матеріально-технічного забезпечення підприємства.
2. Яка мета систематизації витрат з постачання?
3. Назвіть групи витрат з постачання та їх склад.
4. За якими показниками можна характеризувати ефективність витрат з постачання?
5. Які заходи необхідно проводити на підприємстві щодо зниження витрат з постачання.

Тестові завдання для здобувачів вищої освіти:

1. Витрати з постачання становлять собою:
  - а) капітальні витрати, пов'язані з придбанням засобів праці;
  - б) поточні витрати на управління матеріально-технічним забезпеченням;
  - в) поточні витрати, пов'язані з організацією і здійсненням матеріально-технічним забезпеченням.
2. Рівень постачальницьких витрат в загальному характеризує:
  - а) величину постачальницьких витрат на одиницю продукції матеріально-технічного призначення, що була поставлена на підприємство;
  - б) величину постачальницьких витрат на одиницю матеріальних витрат, включених у повну собівартість товарної продукції;
  - в) величину постачальницьких витрат у повній собівартості продукції підприємства.
3. Які із перерахованих заходів можна віднести до заходів щодо зниження постачальницьких витрат:
  - а) зменшення коефіцієнта оборотності виробничих запасів;
  - б) оптимізація партії поставок матеріалів;
  - в) зниження рівня механізації вантажно-розвантажувальних робіт.
4. Оберить статті витрат, що включені до першої групи «Витрати з управління забезпеченням підприємства»:
  - а) витрати на вантажно-розвантажувальні роботи;
  - б) витрати на ремонти приміщень;
  - в) витрати пов'язані із роз'їздами і відрядженням працівників служби постачання.
5. Оберить статті витрат, що включені до групи «Витрати на транспортування матеріальних ресурсів»:
  - а) оплата послуг постачальницьких організацій;
  - б) витрати на створення умов зберігання, сортування матеріалів;
  - в) витрати на охорону.

Теми для рефератів

- 1 Витрати з матеріально-технічного забезпечення.
- 2 Оцінка економічної ефективності витрат з матеріально-технічного постачання.

Короткі теоретичні відомості

Матеріально-технічне забезпечення підприємства пов'язане з виконанням таких функцій, як закупівля, транспортування, складська переробка тощо матеріальних ресурсів. Всі ці операції потребують відповідних витрат живої та уречевленої праці.

В господарській діяльності підприємства ще мало уваги приділяються витратам, пов'язаним із їх постачальницькою діяльністю. Часто ці витрати не виступають у відокремленому вигляді, хоч вони є складовою витрат виробництва підприємства і повинні відноситися на собівартість продукції

підприємства.

Відокремлення витрат постачання на підприємстві дозволяє поліпшити контроль за їх рівнем, здійснювати пошук резервів щодо їх зниження, що в свою чергу забезпечує підвищення ефективності виробництва.

Міні-лексикон:

Витрати з постачання, невиробничі витрати з постачання, рівень постачальницьких витрат.

***Література:** (1,3,9)*

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Здійснити перевірку і оцінювання виконаних завдань. Підвести підсумок практичного заняття звернувши увагу на основні помилки при його виконанні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Тема: Контрольна робота №2

Навчальна мета заняття: перевірити знання здобувачів вищої освіти по результатам вивчення тем 5-9

Кількість годин - 2 години.

Місце проведення – аудиторія коледжу.

План проведення заняття:

I. Проведення контрольної роботи №2

II. Порядок проведення основної частини заняття: тестові та практичні завдання наведені у комплекті навчально-методичного забезпечення «Контрольні роботи»

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Здійснити перевірку і оцінювання виконаних завдань. Підвести підсумок практичного заняття звернувши увагу на основні помилки при його виконанні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Тема: Диференційований залік

Тестові та практичні завдання наведені у комплекті навчально-методичного забезпечення «Атестація навчальної дисципліни Управління матеріальним постачанням»

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна література:

1. Логістика. Основи теорії: підручник / Є.В. Крикавський.- 2-ге вид. – Львів: Вид-во Нац.ун-ту «Львівська політехніка»(Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ – захід»),2006.-456 с.
2. Гаджинский А.М. Логистика: учебник / А.М. Гаджинский. -20-е изд. – М.: Издательство- торговая корпорация «Дашков и К», 2012. -484с. .
3. Шевців Л. Ю., Петецький І. Логістичні витрати підприємства. Монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 244 с.
4. Пономаренко В. С., Таньков К. М., Лепейко Т. І. Логістичний менеджмент : Підручник / За ред. д-ра екон. наук проф. В. С. Пономаренка. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2010. – 482 с.
5. Чухрай Н., Гаврись Я., Гірна О. Кадри в маркетингу та логістиці : Монографія / За ред. д-ра екон. наук проф. Н. Чухрай. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010. – 228 с.
6. Посилкіна О.В. Виробнича логістика : Навч. посібник / О.В. Посилкіна, Р.В. Сагайдак-Нікітюк, О.В. Доровський, Г.В. Кубасова. – Харків: Вид-во НФаУ, 2009. – 364 с.
7. Смиричинский В.В. Логістика: навч.-метод. посіб. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. – 264 с.
8. Сумец А. М. Логистика: Учебное пособие. – К.: «Хай-Тек Пресс», 2008. – 320 с.
9. Алькема В. Г., Сумець О. М. Логістика: теорія та практика: Навч. посібник . – К.: ВД „Професіонал”, 2007. – 216 с.
10. Денисенко М. П., Левковець П. Р., Михайлова Л. І. та ін. Організація та проектування логістичних систем: Підручник / за ред. проф. М. П. Денисенка, проф. П. Р. Лековця, проф. Л. І. Михайлової. — К: Центр учбової літератури, 2010. — 336 с.
11. Чухрай Н. І. Логістичне обслуговування: Підручник. - Львів: Видавництво Національного університету " Львівська політехніка", 2006. - 292с.
12. Крикавський Є.В., Чернописька Н.В. Логістичні системи: Навч. посібник. - Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2009. - 264 с.
13. Крикавський Є. В. Маркетинговий менеджмент . Навчальний посібник / Є. В. Крикавський, І. О. Дейнега, О. В. Дейнега, І. Ф. Лорві. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 380 с.
14. Крикавський Євген, Логістика для економістів. Підручник. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 476 с.
15. Є. В. Крикавського, Логістичний менеджмент. Навчальний посібник / О. Є. Шандрівська, В. В. Кузяк, Н. І. Хтей. Львів: Видавництво

Львівської політехніки, 2014. 192 с.

16. Є. В. Крикавського, Логістичний менеджмент. Навчально-методичний посібник / О. Є. Шандрівська, В. В. Кузяк, Н. І. Хтей. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 196 с.

17. Є. В. Крикавського, О. А. Похильченко, ЕКОНОМІКА ЛОГІСТИКИ. Навчальний посібник / Є. В. Крикавський, О. А. Похильченко, Н. В. Чернописька, О. С. Костюк, Н. Б. Савіна, С. М. Нікшич, Л. Я. Якимишин. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 640 с.

18. Чухрай Наталія, Логістичне обслуговування. Підручник. Друге видання. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2006. 292с.

19. Васелевський М. Економіка логістичних систем. Монографія / М. Васелевський, І. Білик, О. Дейнега, М. Довба, О. Костюк, Є. Крикавський, С. Кубів, С. Леонова, П. Малолєпші, О. Мних, С. Нікшич, І. Петецький, О. Попко, І. Рикованова, Н. Савіна, Л. Сопільник, Н. Чернописька, Л. Юрченко, Л. Якимишин, Л. Янковська; За наук. ред. Є. Крикавського та С. Кубіва. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2008. 596 с.

Допоміжна література:

20. Zeng A. Z. Developing a framework for evaluating the logistics costs in global sourcing processes: An implementation and insights / A. Z. Zeng, C. Rossetti // International Journal of Physical Distribution & Logistics Management. – 2003. – Vol. 33, № 9. – P. 785–803.

21. CSCMP Supply Chain Management | Council of Supply Chain Management Professionals [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://cscmp.org/about-us/supply-chain-management-definitions>.

22. Данько Т. В. Аналіз рівня зрілості ланцюгів постачання українських підприємств високотехнологічного машинобудування / Т. В. Данько, К. Р. Пелюхня, К. С. Зіміна // Вісник НТУ «ХПІ». – 2014. – № 4 (1047). – С. 44–53.

23. Карпенко Г. П. Логістичні термінологічні студії в Україні / Г. П. Карпенко // Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка. – 2013. – № 14. – С. 191–196.

24. Яковлев А. І. Удосконалення методичних засад управління витратами на промислових підприємствах / А. І. Яковлев // Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 7. – С. 17–19.

25. Сачинська Л. В. Управління логістичними витратами підприємства / Л. В. Сачинська // Маркетинг та логістика в системі менеджменту: тези доповідей IX Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 8–10 листопада 2012 р.). – 2012. – С. 382–383.

26. Окландер М. А. Логістика / М. А. Окландер. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 346 с.

27. Рета М. В. Логістичні витрати: визначення, класифікація та облік / М. В. Рета // Бізнес Інформ. – 2012. – № 8. – С. 155–158.

28. Помірко Н. М. Класифікація логістичних витрат у формуванні системи управління ними на промисловому підприємстві / Н. М. Помірко // Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2010. – № 669. – С. 99–107.
29. Гаврись О. М. Фасетна класифікація логістичних витрат промислових підприємств / О. М. Гаврись, В. І. Ковшик // Економічний аналіз. – 2014. – Vol. 16, № 2. – С. 90–97.
30. Hua S. Logistics cost and supply chain performance evaluation / S. Hua, Y. Kai // Supply Chain Perspectives and Issues in China. – Hong Kong : Fung Global Institute Limited and Fung Business Intelligence Centre, 2013. – P. 127–144..
31. Krajnc J. Activity-based Management of Logistic Costs in a Manufacturing Company: A Case of Increased Visibility of Logistics Costs in a Slovenian Paper Manufacturing Company / J. Krajnc, K. Logožar, B. Korošec // PROMET - Traffic&Transportation. – 2012. – Vol. 24, № 1. – P. 15–24.
32. Крикавський Є. Логістика та управління ланцюгами поставок: Навч. посібник / Є.Крикавський, О.Похильченко, М. Фертч. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. –844 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

33. <http://www.management.com.ua/ims/ims002.html> - інформація про систему планування матеріальних потреб виробництва (MRP).
34. <http://www.management.com.ua/qm.shtml> - концепція загального менеджменту якості.